

La nissaga dels Vayreda

MONTSERRAT VAYREDA

*On resta Joaquim Vayreda
rei de l'estiup que té al volt?
En els prats, en la fageda
i els nevats camps de fajol.*

Joaquim Vayreda i Vila, fundador de l'estiup artística, va néixer a Girona el 1843 i morí a Olot el 1894. Deixeble de Martí Alsina, influït per l'escola de Barbizon i sobretot pel pintor Corot, passà per diferents etapes i en assolir l'èxit treballà encara més intensament, amb apassionada constància.

És innegable que l'obra d'en Joaquim pertany essencialment a un paisatge concret, l'olotí, que l'alliberà de tota altra influència que no pervingués de la verdor dels prats, de la transparència de les fagedes, dels camps nevats per la flor del fajol, dels capvespres seduïts per una lluna romàntica, gairebé deliquescents, dels camps i les muntanyes on s'arrauleixen pobles i masies.

Joaquim aconseguí transfigurar el realisme del «seu» paisatge en un paisatge únicament «seu», recollit en dià-

fanestroses pictòriques, idíl·liques a voltes com en el «Prat de les Indianes» i d'altres amb resonàncies èpiques com «Els carlistes al front de guerra» o la petita tela de «Nouvelles presoner» en la qual genets i cavalls formen un tot harmònic d'una gran elegància en una composició de factura goiesca, de colors foscos, perfectament jugats. I és que ell fou un pintor de la seva època amb prou empena per sobre-sortir, per destacar, per formar escola.

Marià Vayreda i Vila

*Ploma i pinzell, broll i arada
dintre una mateixa mà.
Després de La Pinyalada
sobreviu en Marià.*

El seu germà Marià va néixer a Olot el 1853 per morir cinquanta anys després a Barcelona quan era celebrat com un gran escriptor de la Renaixença per *Records de la darrera carlinada*, *Sang Nova* i *La pinyalada*. Si

Joaquim Vayreda i Vila.

Combregar a muntanya,
de Marià Vayreda i Vila.

Marià Vayreda

Anant a la Fira,
de Marià Vayreda
i Vila (1890).

Les Coromínies, de Francesc Vayreda i Casabó (1926-27).

d'alguna cosa es ressent la seva pintura, és la d'haver sorgit a l'ombra de la del seu germà, si bé és autor de petites notes que no desdiiuen de les pintades per en Joaquim i algunes de més grans com la tela titulada «Prats de Vern Tallat» que en deixen veure prou bé la influència. Excel·lí singularment en la figura —que evidència l'aprenentatge fet al taller del mestre Gerome, a París— i en tractar-la amb tanta naturalitat col·laborà en algunes de les teles d'en Joaquim com la tan celebrada de «Les rentadores» en la qual el paisatge vestit pels brancs de faig, l'aigua del riu i el fruiters en flor, queda magnificat per les figures de tres noies gràcils i esveltes que en són l'exquisit complement.

Amb composicions de tema històric pagà tribut a la seva època tan donada a rememorar les gestes del passat, però avui, amb la perspectiva del temps transcorregut, ens adonem que era

quan es limitava a cercar model en els tipus de la terra —«Filosa», «Anant a la fira», «Flor de neu», «Cap de dona»— o bé siluetes d'aire pagesívol, quan encertava cada moviment, cada actitud, com demostra el quadre de gran format «Combregar a muntanya».

Si Marià Vayreda fou molt considerat en el vessant literari, també en el pictòric assolí celebritat per més que, com hem apuntat abans, quedés a l'ombra d'en Joaquim que fou un autèntic cap de brot.

Francesc Vayreda i Casabó

*En Vayreda i Casabó
noucentista en la collita
—can en fruit, fruit en saó—
plantà la tercera fita.*

Francesc Vayreda i Casabó, fill i hereu d'en Joaquim, nascut a Olot el

1888 i mort el 1929 —jove com tots els Vayreda— començà per ser deixeble del seu pare i de l'avi Berga, però després d'haver ingressat a l'acadèmia Galí de Barcelona, s'independitzà pictòricament i del moviment noucentista n'expressà la rotunditat de les formes, tant en el paisatge com en les figures. La plenitud dels cossos femenins —«Maternitat», «Les banyistes», «El bany», «L'envelat»— té una certa consonància amb la seva transcripció de la naturalesa, «Les coromínies» o «El prat de la mandra».

La cadència romàntica del seu progenitor ha estat substituïda per un paisatge jove, renovat per la frescor dels colors, dels relleus, de la vitalitat que traspuja.

La seva obra expressa una gran clari-vidència visual i sensorial i manifesta l'afany renovador d'en Francesc que de l'escola olotina no en té ni la concepció ni l'academicisme.

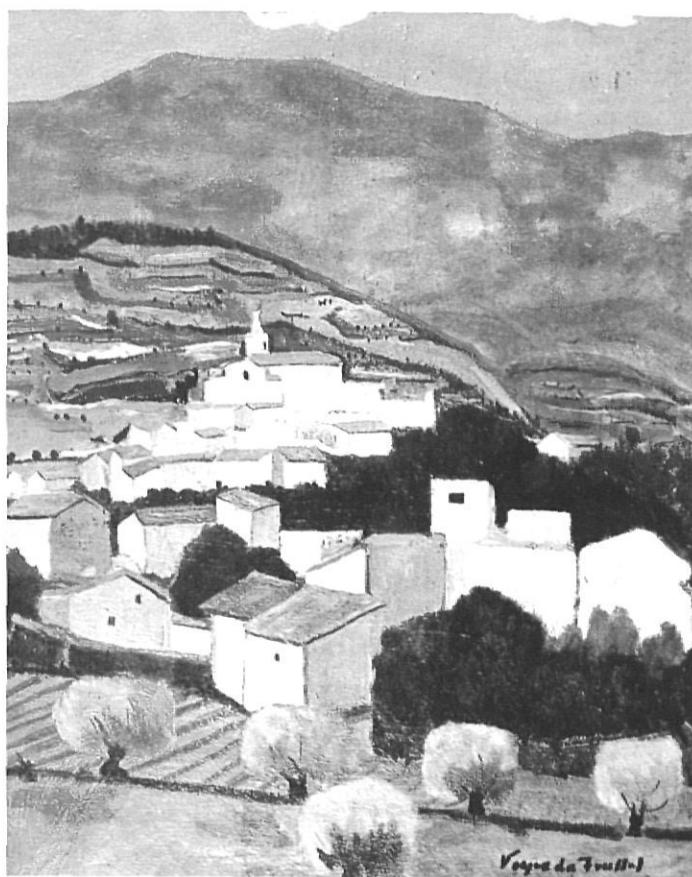

Paisatge, de Lluís Vayreda i Trullol.

Lluís Vayreda i Trullol

*Oliverars, oliveda,
olivera, oliveró,
si els pinta en Lluís Vayreda
tenen el blau per color.*

Lluís Vayreda i Trullol, nét del botànic Estanislau, nascut a Lladó l'any 1918, tingué per únic professor el mestre Núñez. Rafael Santos Torroella, que ens arrisquem a traduir, ha vist així la seva pintura: «... viu i pinta a Lladó, en l'enclavament de Garrotxa i Alt Empordà, comarques per on s'estenen els seus dominis pictòrics, orientats, com la llum que els banya, envers les arenoses planúries de la badia de Roses. Ningú com ell ha calat tan profundament en aquests paratges, ni ha descobert en la seva llum aquest palpit subterrani, aquesta volença pels darrers fulgors que pocs encerten a veure. És un dels millors reactualitzadors de la nostra tradició paisatgística, a la

*Cadaqués,
de Francesc
Vayreda
i Trullol.*

Interior París, de Josep M. Vayreda i Canadell.

qual ha infòs inèdits matisos, més anímics que pròpiament estilístics».

A aquestes definicions tan aprofundides, només voldríem afegir que en Lluís viu entre un regne de glaucs olivars que ha sabut descriure plàsticament amb tota expressivitat, i que les figures que protagonitzen alguns dels quadres que pinta, són l'altra cara, valenta i agosarada, d'un paisatgista nat que sap sorprendre la gent del seu temps per extrovertir-la i situar-la en l'ambient que els és propi.

Francesc Vayreda i Trullol

*Francesc Vayreda i Trullol
quan enceta una pintura
fa la casa, l'hort, la col
i en el naif es detura.*

Germà de l'anterior, va néixer a Lladó l'any 1919. Començà a pintar força tard, en la seva època tardoral, però la seva pintura, naif o no, té la infantívola lluminositat del que en el joc de paleta i pinzell arrisca, més

que l'ofici, la ingènua visió d'uns paisatges que del realisme en manifesten la pura epidermis.

Per això els colors són vius, exaltats, atents a no deixar-se manipular pels matisos o les veladures. Són composicions que tenen la frescor d'una tonada popular, de les flors de marge, dels fruits collits a l'atzar en qualsevol tombant de camí.

Marià Oliveras i Vayreda

*Ritme, musicalitat
i els colors per les drecceres
del món d'en Marià Oliveras
íntim, màgic, reinventat.*

Marià Oliveras i Vayreda, nét d'en Marià i nascut a Olot el 1924, començà pintant remarcables aquarel·les, però tot seguit se sentí endut per fal·leres més inquietes i profundes que l'induíren a formar part del grup Indiketes, una etapa en la qual la seva pintura dona predomini a les formes cúbiques que resten submergides darrera una pluja de pinzellades vibràtils que acolorixen, amb gammes limitades, el paisatge escollit, d'un constructivisme que ha merescut de Santos Torroella el següent comentari, després de dir-nos que... «Ell és, veritablement, un innovador...» afegeix:

«La veritat pictòrica de Marià Oliveras i Vayreda, es troba, o cal cercar-la en altres àmbits: el de l'estructuració de les taques, el de la musicalitat del desdoblament de les formes —a la manera, a voltes, d'un Lionel Feininger— o el d'aquest geometrisme, aliat a pulquèrrimes harmonies cromàtiques o que confeïx qualitats rítmiques a allò que, sense elles, podria no ser més, que pura anècdota naturalista...»

A Marià Oliveras que justament és l'antianècdota, ni que sigui naturalista, li va que ni pintada l'afirmació de Rafael Santos quan parla «de la musicalitat del desdoblament de les formes», perquè la seva pintura, sovint sobreposada, textura sobre textura, és com una partitura en els pentagrames de la qual en comptes de notes hi ha taques acolorides que formen la melodiosa plàstica d'en Marià Oliveras.

Arbres, de Marià Oliveras i Vayreda.

Josep M. Vayreda i Canadell

*Qui no l'endermania
un Vayreda i Canadell?
Calç i escuma en el pinzell
dins la taverna geogràfica.*

Nascut a Olot l'any 1932, Josep Ma. Vayreda i Canadell és també nét d'en Marià. Ha estat el més viatger dels pintors vayredians, el que ha recorregut països i continents amb la inquietud pròpia del qui vol donar respostes al futur.

En Josep Ma., excel·lent pintor del paisatges urbans, amarat de llum, d'albes mediterrànies, ha fet de Cadaqués tema predilecte de moltes composicions dominades per l'aplomada verticalitat dels edificis que s'alcen damunt l'asfalt o a la vora d'una costa que s'encaifa de blau o de gris segons quin cel la mira. Les cases de Girona amb penjare-

lles de roba com banderoles al vent reflectides en un Onyar casolà, o les que s'emmirallen en les aigües del Sena parisenc fisionat d'arbres despullats per l'alenada hivernal, o les més senzilles dels pobles mariners que esbatenen finestres a la llum o aboquen al carrer balconades i portes expressives com ulls, són, en la pintura d'en Vayreda i Canadell elements de càlida volença, amanyagats per pinzells virtuoses que saben on els cal arribar.

Servint-nos una vegada més de la vena crítica i de les puntualitzacions de Santos Torroella, recordarem que la seva pintura...

«...sense arravataments ni improvisacions, sinó elaborada amb lluc i tempteigs de límpides i serenes ordenacions, parla un llenguatge exigent però que es fa comprensible en qualsevol latitud. En les seves obres, entre les quals predomi-

na per camins diversos la familiar línia paisatgística, hi ha repòs, sòlida estructuració i lent paladeig d'afinats matisos, en els quals l'instint i la intel·ligència de pintor es conjuguen equilibradament. La coloració que usa és franca, sucosa, —una constant dels Vayreda—, amb una gran puresa de gammes, i, a la vegada, amb una quasi matemàtica modulació en les tints, ben emparada per l'encert dels enquadraments compositius que li són habituals».

Pilarín Bayés

I encara que en aquesta mostra no hi sigui representada, perquè la seva obra es desmarca de l'àmbit pictòric, no volem deixar de parlar-vos de Pilarín Bayés que, nascuda a Vic, és besneta d'en Joaquim Vayreda. Ella no pinta

però dibuixa i acoloreix. Il·lustra contes, historietes, ànques, pregons, tota la literatura popular que arrenca de la tradició i el costumisme. Ho fa amb un candor treballat, amb una ingenuïtat un punt caricaturitzada, amb la gràcia del qui sap trobar el punt flac de la humanitat que perfila pel goig de fer-la habitar en el context d'una fantasia que tot i recolzar en la realitat d'èpoques pretèrites, o en la que configura el nostre present, és prou expressiva per fer somriure petits i grans.

En la nissaga pictòrica de la família, seriosa i preocupada per resoldre problemes d'ordre formal o conceptual, l'obra de Pilarín Bayés representa l'humor, la volguda puerilitat, l'infantilisme.

Montserrat Vayreda és escriptora i neboda-neta de Joaquim Vayreda.

Aquest text va ser escrit com a presentació del Catàleg de l'Exposició Els Vayreda, organitzada pel Museu de l'Empordà de Figueres el mes de desembre de 1985.

VAYREDES

Joaquim, patriarca en la pintura
captà el paisatge amb ulls de creador:
els cels, l'obaga, els tous de la pastura
i la nevada dels fajols en flor.

Estanislau —la ciència en la natura—
herboritzà el país i, somniador,
creà jardins botànics en clausura
en el recés pairal de Segaró.

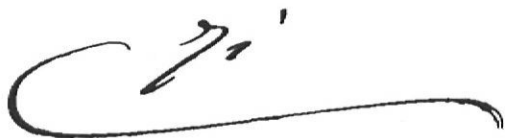
I Marià, glossà la Carlinada
amb records vívids. En *La Punyalada*
la ploma manejà com un pinzell.

Francesc —el noucentista—, prosseguia,
Maria Àngels fulgí en prosa i poesia...
De la nissaga en són el blat novell

Lluís, Marià, Francesc, Josep Maria.

Montserrat Vayreda i Trullol

*si'mme tots los alli' congregats harem
plantat la bandera de la restauració catalana. Don vulga que la mateixa bona
fica influència que aquest llibre ha feta
pnt per salvar lo casol de mon avi dels
efectes perniciosos d'exòtiques influències
contribueixen també en a expulsar los
mateixos de tota la terra catalana de
terminant així la restauració total
de la nació.*

Manuscrit de la novel·la
Tres generacions,
de Joaquim Vayreda.

Quaderns de la Selva, 6

LLINDA

A propòsit de l'educació intercultural
SALOMÓ MARQUÉS

ESTUDIS

Les àmfores del tipus ibèric
de boca plana del poblat de Montbarbat
SILVIA MARTÍN

L'habitat del segle II a.C. i les torres
de Puig Ardina (Riudarres)
JOAN LLINÀS

El poblament i la propietat de la terra als
antics termes de Sant Hilari Sacalm
i de la vall d'Osor (s. X)
ANTONI PLADEVALL

La casa de pagès i la col·locació
dels fills segons dins l'Església
SANTIAGO DE LLOBET

La baronessa de Santa Coloma de Farners
i el municipi, en pugna per la llibertat
d'elecció del batlle (s. XVII-XVIII)
MANEL GUÉLL

Notes d'uns anys atziacs
en alguns pobles de la Selva (1808-1810)
AGUSTÍ M. VILÀ

La repressió franquista
en el magisteri públic de la Selva
SALOMÓ MARQUÉS

NOTES i APORTACIONS

Intervencions arqueològiques
a l'Eix Transversal: tram
Santa Coloma de Farners-Vilobí d'Onyar
JORDI MERINO
i JOAN LLINÀS

Notes dades sobre el castell
i santuari d'Argimon
ANTONI PLADEVALL

Notes sobre les fires i mercats de Santa
Coloma de Farners (s. XVIII-XIX)
JOSEP M.T. GRAU
i ROSER PUIG

Lluís Mon Pascual,
víctima de la repressió del 1939
JOSEP CLARA

FONTS DOCUMENTALS

Les dispenses matrimoniales de la Selva
a l'Arxiu Diocesà de Girona (1504-1850)
JOSEP TREMOLEDA

El fons documental del Balneari
Termes Orion de Santa Coloma de Farners
(1906-1975)
JOSEP M.T. GRAU

RESSENYES i BIBLIOGRAFIA COMARCAL

Quaderns de la Selva, 6

Una miscel·lània anual d'estudis oberta a totes les disciplines en el marc històric ampli de la Selva.

Un volum d'interès permanent que abasta els camps de les idees, de la divulgació científica, de l'actualitat cultural i de la informació bibliogràfica del seu àmbit.

Una eina al servei de la comunitat investigadora, de les institucions i gestors del patrimoni, de les entitats culturals i d'estudis selvatanes i del públic interessat en general.

Adheriu-vos-hi!

CENTRE D'ESTUDIS SELVATANS
Ave Maria, 5 bis. Tel. 84 21 46

17430 SANTA COLOMA DE FARNERS (la Selva)